

Sestanek vnanjih ministrov za nov "mir" v Evropi

Ni že nobenega upanja za sporazum med sovj. in zapadnim blokom. — Bodočnost Nemčije glavno vprašanje. — Avstrija in koroški Slovenci

Ta teden so se sešli na svojo najtežljivo konferenco vnajni ministri velike četvorice, da skujejo, oziroma sklenejo dve mirovni pogodbi. Ena z Nemčijo in drugo za Avstrijo. Kajti dokler ti dve ne bosta pod streho, je nemogoče misliti na obnovitev normalnih razmer v Evropi.

Le malo upanja na uspeh

Naš državni tajnik Marshall se je podal na ta sestanek v Londonu minuli petek. Predno pa je odpotoval, je imel govor, oddan po vseh radio omrežjih, v katerem je Moskvi zapretil, da ji Zed. države ne bodo prizanaše. Dolžil je sovjetsko vlado krimiv za vse "zmede", radi katerih še nimamo mirovnih pogodb in je nagnil, da on te moskovske takitke ne bo več prenasaš.

V Moskvi na to anglo-ameriško bojazen odgovarajo, da će Rusi lahko izvezbajo armado v svoji okupacijski coni, čemu je ne bi mogli tudi Američani in Angleži, ki imajo v takih stvarih vendar veliko boljši skušnje, n. pr. v Grčiji, na Kitajskem in v več drugih krajih v Aziji in Afriki.

"Pravda" v Moskvi izvaja, da se naš državni tajnik Marshall ne boji ne korejske armade v sovjetskem delu Koreje, ne nemške armade v sovjetski okupacijski coni Nemčije, temveč ga je strah pred ljudstvom.

Tudi protipropaganda na delu

Strah Washingtona pred "rdečo" armado v sovjetski coni v Nemčiji in v Koreji je upravljen. Toda ima ga prav tako lahko Rusija pred nami. Mar ne gradimo utrd v Turčiji, v Grčiji, in v angleških posestih v Nadaljevanje na 5. strani.)

NAŠA VLADA Z INTERVENCIJAMI V TUJIH DEŽELAH NIMA SRĘCE

Nedavno je posetil nekatere kraje na Kitajskem urednik in lastnik čikaške Tribune Col. Robert R. McCormick. Kitajsko je ameriška vlada vzela v "zaščito" že pred mnogimi leti. Pokojni Roosevelt je za protutež zoper Japonsko, proglašil za svetovno silo. In tako je Kitajska — po imenu vsaj, članica velike petorice.

Omenjeni čikaški žurnalista in multimiličar je reporterjem v Šangaju dejal, da je Kitajska prav tako malo svetovna sila kot Mehiko ali pa Bolivija. In pada je Čiang Kaišekova vlada, katero podpiramo, gnila in nevredna našega denarja.

Največje čudo pa je, da je McCormick priznal resico o zgrešeni intervenciji naše vlade na Kitajskem, ki nas stane brkone par milijard ne da bi imeli kaj pokazati zanje.

McCormick je v omenjenem intervjuju dejal, da kitajska vlada ni zmožna vzlici vsi naši pomoči zadušiti uporništva, "ki se ga po krivem imenuje za komunističnega, a je v resnici pravi in upravičen upor kitajskega ljudstva."

Našim čitateljem je ta resnica znana od početka. Enako glede ameriške intervencije v Grčiji.

Že okrog leta dni se umešavamo v njene razmere z našo ekonomsko in militaristično silo. Trumanova zasluha je, da je grški kralj še v Atenah in da je rojalistična vlada še na trdnem. To nas stane nad \$300,000,000. Dne 10. nov. pa je Truman kongresnikom priznal, da je ekonomski položaj na Grškem še vedno resen, v vojaškem oziru pa je poslabšan. In to vzlic temu, da smo oborožili kraljevo armado, in jo vežbajo naši častniki. Reporterji ameriških časnikov, ki so nastanjeni v Atenah, pravijo, da pride na vsakega gerilca okrog deset vojakov. Gerilci nimajo ničesar razen puške, nekaj strojnic in pa ročne granate. Vladna armada pa ima tanke, letala, sploh vse kar premore ameriška vojna tehnika.

Pa pride predsednik Truman in nam prizna, da je na Grškem naš vojaški položaj slabši kot pa je bil ko smo se zapedili tja "izganjati komuniste".

Dosedaj so naši častniki vežbali grške vojake za vojno proti gerilcem le v zaledju. Odslej jim bo dolochen, da morajo prisostvovati borbi "na licu mesta" in dajati nasvete grškim poveljnikom "kaj in kako". Morda kaka gerilska kroga zadene našega vojaka in kaj potem? Ali bomo poslali v Grčijo kraljevi armadi na pomoč naše divizije?

Mccormick, ki ga omenjano gori, je reakcionar. Če kdo, je on eden najjačih stebrov ameriškega kapitalizma. A je vendar dovolj pošten priznati, da to, kar uganjamo na Kitajskem in v Grčiji, ni ne demokratično in pa nespatmetno od nas v vsakem oziru.

Ogromne pošiljatve živeža v inozemstvo

Ameriške relifne pošiljatve v Evropo in v Azijo znašajo od 31. julija 31 ton na minutno. Največ teh dajatev gre glasom vladne statistike v Nemčiji, Japonsku in Italijo, torej v države, ki so bile v vojni proti nam.

Ameriškega uzmoviča v Trstu začili

V Trstu je bil pred našim vojnimi sodiščem obsojen major E. H. Richardson, ki je pri oddajanju kontraktov prigrabil okrog milijon dolarjev. Resnična vsoata, ki mu je bila dokazana, zna-

ša le 75.000. Obsojen je bil na 5 let zapora, na \$3,000 globe in na nečastno odslovitev iz vojaške službe.

Češka v trgovski zvezi z Rusijo

Iz Prage poročajo, da je Čehoslovaška sklenila s Sovj. unijo ugodno trgovsko pogodbo, v nadomestilo za "Marshall načrt", h kateremu se je od kraja hotela pridružiti, pa je Molotov edsvetoval tak korak.

Pišite po novo knjigo "Slovensko-ameriška kuharica" v Proletarjevo knjigarno. Cena \$5.00. Naročite si jo še danes.

Nekaj drobcev z našega razrednega bojišča

V Chicagu je bilo dne 22. februarja arretiranih 182 piketov, ker so branili stavkokaznam na delo." To se je dogodilo pred tovarno Cory Corp. Stavkarji so člani unije CIO. Sodnik je izdal proti njim injunction (sodno prepoved) in rohnel, da uganjanje "komunistično taktiko".

Cikaški velevenevniki so bili skozi zadnjih par tednov v skrbičih vseled poteka pogodbe s skarsko unijo. Stavci so začeli nagajati s počasnim (slow down) delom in lastniki so bili vseled tega prikrajšani za več stotisočakov na oglasih in v cirkulacijah, pa so pretilli uniji s tožbo za odškodnino.

Stavci so zahtevali znižanje delavnika na 30 ur na teden, zvišanje mezd na \$114 na teden za dnevni štih in višje meze za večerne štite. Toda unija stavkarjev ima napisane že dve predlogi proti uniji. Predložil ju bo zboravci v januarskem zasedanju. Ena dolga, da ima vsakdo pravico do dela (ne samo člani unije). To naj bi bila dodatna podpora njegovemu sedaj veljavnemu zakonu, ki ga označuje s Taft-Hartley Act.

Razlike v mišljajih Sovjeti diplomiati so že pred meseci predlagali, da naj Nemčijo zapuste vse zavezniške ar-

jev je sedaj za pogodbo z delodajalcem le "ustmeno", to je brez podpisane kontrakta. Vzrok je, da je kajpada Taft-Hartleyev zakon, ki prepreduje zaprite delavnice.

Unija stavkarjev je ena izmed najbolj organiziranih in kjer koli se je utaborila, je njena zavrsita delavnica res zaprta. Protiv nje je vloženih že nekaj tožb za odškodnino in nedovolno se bo delodajalcem trudili, da jih izpodbjajo monopol, ki ga je imela doslej.

Kongresnik Hartley ima napisane že dve predlogi proti uniji. Predložil ju bo zboravci v januarskem zasedanju. Ena dolga, da ima vsakdo pravico do dela (ne samo člani unije). To naj bi bila dodatna podpora njegovemu sedaj veljavnemu zakonu, ki ga označuje s Taft-Hartley Act.

Najslabše plačani delavci povsod najslabše zaščiteni

V ameriški industriji — vseši urade in prodajalne — je sedaj uposlenih blizu šestdeset milijonov delavcev. V unijah vse vrst jih je komaj okrog 15 do 16 milijonov. In tudi med temi, ki o v unijah, je nekaj milijonov delavcev zelo slabo plačanih.

Poslanska zbornica ima pododek za delavske zadeve, ki se peča zgorj z mezdami in drugimi socialnimi vprašanji za tiste milijonske množice, o kateri je že pokojni Roosevelt dejal, da so podprtih, brez zdravstvene zaščite in sploh da so vržene povsem v nemar.

Pod "new dealom" so se pobrigli poleg za brezposebne tudi za one delavce, ki so delali — toda delali skoraj zaston. Na Rooseveltov pristik je kongres delodajalcem zapovedal, da morajo plačevati "navadnim" delavcem ne manj kot toliko in toliko centov na uro. Vpili so zoper ta zakon bossi v prodajalnah, v restavracijah, v industriji na jugu, hišne gospodinje itd.

Nihče v dnevnem časopisu pa ni vpil, da se gre pri tem za od trideset do štirideset milijonov delavcev, nevstevši onih, ki delajo v plantazah na jugu in drugih dñnarjev, ki so plačani deloma s hrano, deloma z denarjem in z deležem prideka.

Pred omenjenim kongresom se predlog je predlagal, da naj se zakon o minimalni mezdi ukinje. Če lahko dobim delavec po 25c na uro, temu bi mi postava določala, naj mu plačam 40c, ali 60c na uro?

V tem pododseku v kongresu so reakcionari, vsi, ki so obogateli deli dela drugih in se jim ne umnoži deli, da sedaj, ko krize več ni, naj še vzdržujemo tako "ne-demokratično" postavo.

Pred to komisijo, ki je hotela zakon za določanje minimalne plače razveljiviti, pa se je na zasliševanju pojavit med drugimi tudi en tak kapitalist, ki je za 1 minimalne mezde za vsakega delavca, pa če je v kaki uniji ali ne.

Unijski voditelji so namreč priporočali zvišanje le do 75c. To je stare kongresnike osupnilo, a vendar bo ostalo po njihovem.

Dotični kapitalist — poše se Patrick W. McDonough — je med drugim dejal: "...menda ni nikogar med vami, ki bi verjel, da lahko kdo vzdržuje družino s plačem 25c na uro, tudi ako ima stalno delo."

In dalje je kongresnik dejan, da večina delodajalcov neće plačati delavcem pravilnega zasluga razen akot so v to primorani bodisi z unijo ali pa s postavo v prid tistih 40 milijonov delavcev, za katere se tudi nobena unija ne briga, niti ne postavoda delavcem.

Le čemu se delavci iz tega kaj ne nauče, to mi nikakor ne gre v glavo!

Predsednik Truman je pripovedal, da jih je tožil in pravdo dobil, ne na kakem zakonem temveč na federalnem sodišču. Postava za kontroliranje stanovanjskih cen je neveljavna in da-lji bo spet veljavna tako kot je, bo moralno odločiti vrhovno sodišče.

Biro za statistike v delavskem departmaju pravi, da so cene živiljenjskih potrebičin narasle od lanskega septembra 12.3% in od avgusta 1939 pa do sedaj 66.1%.

To pomeni podražitve za stavri, ki jih delavski departmaji smatra za res "živiljenjske potrebičine". Tu niso vključene podražitve na luksus, n. pr. podražitve gledaliških vstopnic, piščic, večanje davkov, višje voznine itd. Če izračunamo vse podražitve skupaj je današnji delar v primeri s predvojnim delom, najemniki so se pritožili, on

KOMENTARJI

Zbirá in presoja urednik

Na Kitajskem so imeli minuli teden volitve v parlament — pravijo, da so bile prve v zgodovini. Kandidati — nad 4,000 poslancev je bilo treba izvoliti, je imela samo Čiang Kaišekova stranka (koumingtang). Dovolila je kandidirati tudi nekateri "neodvisni", menda da potolaže svoje ameriške sestovalce, ki jih pomagajo v boju proti kitajskim komunističnim armadam. Že pred par mesecih je Čiang Kaišek razpustil edino opozicionalno organizacijo na svojem teritoriju. Imenovala se je demokratična liga. V njej so bili profesorji in drugi liberalci. Diktator Čiang Kaišek jim je organizacijo in "utikanje v volitve" prepovedal, da morajo plačevati "navadnim" delavcem ne manj kot toliko in toliko centov na uro. Vpili so zoper ta zakon bossi v prodajalnah, v restavracijah, v industriji na jugu, hišne gospodinje itd.

Nihče v dnevnem časopisu pa ni vpil, da se gre pri tem za od trideset do štirideset milijonov delavcev, nevstevši onih, ki delajo v plantazah na jugu in drugih dñnarjev, ki so plačani deloma s hrano, deloma z denarjem in z deležem prideka. Kitajska ima nad štiri sto milijonov prebivalcev. Res točnega ljudskega štetja — kakor volitev ne — niso še nikoli imeli. Izmed teh jih je približno 150 milijonov na teritoriju, ki ga kontrolira komunistična armada. V Washingtonu so verjeli, da bo do leta 1948 jeseni že vsa Kitajska "enota", namreč da bodo nacionalistične (Čiang Kaišekove) čete komunistično armado skozi poletje zbole v civilne vojne bo s tem konec. Toda to upanje se ni izpolnilo. Kitajska civilna vojna nas veliko stane, ker zalagamo Čiang Kaišekovo armado z municio, z bojnimi in transportnimi letali ter z življem, in vežbajo jo naši oficirji. A vzhod temu ameriška intervencija na Kitajskem ni še ničesar dosegla, kakor tudi v Grčiji ne. Vzrok je, ker naša oboroženo umešavanje v prid reakcije nima zaslonbe ne med kitajskim in ne med grškim ljudstvom.

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Nekaj o naših stvareh

Ko pride ta številka v roke čitateljem, bo Zahvalnega dne že konec in prične se božična sezona. Ameriški komercializem si je praznike izborno uredil in mu prinašajo dohodkov kolikor jih more izvleči iz žepov moških ter ženskih torbic.

Tudi mi bi radi, da se nam bi dohodki v tej sezoni zvišali. Kajti obveznosti rastejo in tisti, ki prispevajo v tiskovni sklad, jih ne morejo dohajati. Vzrok je, ker jih je premalo.

Poglejte na koledar. Koliko dni je že do novega leta? In skoro vse obljubili dobiti Proletarju do leta 1948. 31. decembra saj enega novega naročnika.

No, že je mesec dni časa. Večina se našim apelom že ni odzvala. Morda se bo zdaj, ko je sezona že skor pri kraju, toliko bolj potrudila.

V tej številki je zanimiv spis Cvetka Kristana, ki je bil v minuli vojni takoj ob nacistični invaziji ugraben in izgnan v jetniški tabor. Poslal ga je za Družinski koledar a smo ga prejeli prepozno.

Da, kaj pa s koledarjem? S tem delom smo dva meseca naprej v primeri z lanskim letom in tako bo šlo po sreči tudi v knjigovzorcni, ga bomo začeli kmalu razpoložili.

Po dolgem času se je v Proletarju oglaš

PRIPOVEDNI DEL

VLADIMIR NAZOR:

NOVELE

Pridiga na morju

V zadnjem letu svojega stalnega bivanja v luki sem se večkrat vozil čez veliki preliv v mesto. Precej sem bil že zrasel, mati pa je hotela, da bi se ob teh potovanjih nekoliko privadil terti, pri kateri naj bi kmalu stanoval v mestu, in na mesto, kjer me je čakal dolgoletno učenje in novo življenje. Rad sem se vozil, ne toliko zaradi mesta, kolikor zaradi same vožnje.

Ob prvem svitjanju je vsako soboto odpula iz luke paron-Markova "bracer", stara ladja na eno jadro. Iz ozkega in mirneg záliva je plula s pomočjo štirih vesel; podobna je bila črni živali, ki se upira, ker jo vlečejo proti odprtemu morju, gazača po morju s štirimi tankimi nogami.

Toda zunaj, na odptrem morju, je čakal nanjo objestni morski potepuh, zgodnji veter, ki vleče pred soncem, da ji zapiba v jadro in da zamaje vse njene vrvi na jamboru. Potem je poskakovala kakor konj, potegnila vase tiste noge, jadro se ji je napelo, metala se je na bočno stran, dvoiki pramec je krasila s penami in brzela proti kopnenemu.

Takrat je sedel paron-Marko na krmo, pričgal pipico in začel pripovedovati:

Pravil je, kako je — v tistih srečnih casih, ko je bil svet boljši in ko ni bilo še toliko in takih ladij — vozil vino in olje v Benetke. To so bile stare pripovesti o potopljениh "škunah" (jadrnica na dva jambora), o luhkah in zalihah, kjer si moral včasih čakati tudi po osem dni, preden se je poleg južni vihar; o zvijačnosti Benečanov in o spremnosti naših mornaričev.

Nisem ga poslušal, ker je pravil paron-Marko vedno eno in isto. Raje sem prisluškoval kričanju galebov nad najinjima glavama in šumenju pen od ladjne kljunke. Poletno sonce je prikelalo vedno hujše in topilo katran med deskami na palubi, da sta me vonji po morju in katranu polagoma opijanila. Že takrat sem vedel za razne pripovesti o morskih razbojnikih. Sajnili sem o njih in o ladjah kralja Zvonimira, ko me je predramil paron-Markov glos:

— Gospodič, boste kaj priznili?

Kako sladak je bil kos črnega kruha z ribo in polento na sistem zraku, ki je dišal po soli in alghah, med dvema neskončnostima, modrima in globokima!

Sonce je viselo vrh neba; veter je ponehaval in umiral na gladki in nepremični gladini; jadro pa je viselo ob jamboru in prelomljeno krilo. Na palubi ni

naš otok, ki je bil že blizu in skaterega so mi stebri dlima pripovedovali, kje se v globalih skrivajo najbliže vasi. Oh, kakšna lepota v tej večerni urki! Odaljeno zvonenje zvonov, razliko po zalihah, ki se ko pesem nosi v svet večernih sanj, medtem ko se molk voda začenja pogovarjati z otroško dušo, ki je se prazna in vsemu odprta!

Take so bile te vožnje; skoraj vse, razen ene, razen tiste, ko sem se vozil v mesto, da ostarem v njem prvo leto svojega pravega šolanja.

2.

Drugi teden meseca septembra je bilo.

Tistkrat je bilo manj ljudi na ladji.

Sonce sije. Veter piha in žene ladjo. Ceprav je še vedno topo in svetlo, vendar tudi na morju cutiš, da je minilo poletje. Vse je nekam drugačno: morje temnejše, nebo bolj bledo, kopno obliko z bolj pisanimi barvami, tudi v senčah. Ljudje se zbirajo na krami in se pogovarjajo o čemer koli. Sedim na sprednjem delu ladje na lesenem krovčku, podobnem tistim, ki jih nosijo novinci na hrbtni, ko odhajajo k vojakom. V novi obleki sem, v katero me je zjutraj mati prvič stlačila, zraven pa me lepo prosila, naj pridev v nji čist in dobro pred mestno gospodo, tako da se zdaj bojim nasloniti se ka bo naša koža.

Pripetilo se je, da smo odpeljali daleč od ladje, da bi prišli do horda, ki je plaval po morju; pa nam je nekaj zgradilo pot.

Bila je jata delfinov. Prvi trenutek je bil med nami večji strah kakor med njimi. Pa so se napravili, kakor da nas poznaže že zdavnaj in kakor da so pravljeni, sprejeti nas v svoje krde. Iz vode se poganjajo, mahajoč z repi, hrbita krivijo v loke, hropejo in pihajo, kot bi nam hoteli reči:

— Ce ste junaki, pojrite z nami!

Pa kričim nad njimi:

— Zbogom, Crnec! Zbogom Grbavec! Moja luka je na koncu otoka, tiha in polna rib. Zdavaj vas že nisem videl tam.

Maestrala nismo dolgo čakali. Vselej je prav kmalu zapihal z odprtega morja in nas popeljal v mesto.

... Drugi dan, čim je sonce zahajalo v morje, se je vračala ladja napolnjena in težka na otok.

Paluba je bila vedno polna tega ali onega: slame, ovac, košar, pa tudi žena in otrok. Vpijte, klicanje in petje si slišali, toda odmeva od nikoder, tako da so se grla kmalu utrudila. Zopet je zakraljeval molk nad ladjo in morsko gladino, medtem ko je sonce, podobno rdečemu ščitu, na samem robu obzorja lezlo v morje. Veter je ob tej polmračni uri počival na oddaljenem otoku, jadro na ladji je bilo že zvito in širi vesla so zopet udarjala po vodi.

Na slami sem ležal ali pa na kopici sena, poslušal hrup in gledal, kako zagrinja prvi mrak

Oh, kako me veže obleka, ki so mi jo narejeno kupili v mestni trgovini! Kako me duši za vratom in stiska v pasu! Menina je to vzrok mojemu nemiru, slabosti, ki me obhaja, in prav sedaj ... ko bi ...

Zajokal bi bil, da me ni tisti trenutek nekaj raztreslo.

Pokrov z odprtine na pramcu ladje je bil snet in v sobi pod palubo sem zagledal sivo, nekotanko plešasto glavo.

Pripognil sem se, da bi bolje videl. Star gospod je bil, morda najstarejši izmed sorodnikov mojega oceta. Nizke postave in suhih, je imel precej veliko glavo na pravarnih ramenih, njegov obraz pa je izrala dobro in lokavost obenem.

Bil je izmed redkih sorodnikov iz Velega sela, ki so hoteli z nami, otroki morja, spregovoriti kako besedo, če smo se kje srečali. Zato smo ga med seboj imenovali "stric". Ta čas je stal v tistem tešnem prostoru, v katerem diši po loju za mazanje vrv in po olju ladjiških svetilk; izpisoval je številke iz nekih računov. Potem je polglasno sešteval, jemal iz denarnice majhne kupce bankovev, jih dvakrat zapored preštrelal, pa jih zopet zgrbil in spravil.

Se nikoli nisem videl toliko denarja in take urnosti v seštevanju številk in štetju bankovev, da sem ga kar občudoval in skoraj nič več nisem čutil nemira.

Dvignil je glavo; ozrl se je name, toda ni spregovoril. Končal je in spravil papirje.

— Tukaj si! ... E, vem.

Zdaj je že zapenjal obleko, tipal po prshih, da bi se enkrat

(Dalje prihodnjič).

ETBIN KRISTAN:

LUKEŽ IN MIHEC O BESEDAH

Lukež: Ti, Mihec, ki rad razmišljuješ, mi povej: kako smo dobili besede in čemu? Včasih sem misil, da vem, sedaj me pa obhajajo dvomi, prav težki dvojni.

Mihec: Kakšni dvomi? Besede so ljudje naredili, da morejo izražati svoje misli, da se razumejo, to sam dobro veš.

L. — Aha, tako sem misil, pa ne več. Besede imamo, vse polno jih imamo; ali se pa res razumejo? Vsaka beseda ima svoj pomem, kajneda? Ampak včasih ne najdem pomena. Cesto se mi zdi, da imamo besede, ne da izražamo svoje misli, ampak da jih skrivamo. Vzemi cisto navadno, vsakdanjo besedo, recimo, 'demokracija'. Izrečem jo. Ali pa veš, kaj mislim?

M. — Seveda vem, kaj mislim. V tem tudi, kam cikaš. To je res, Tine pravi demokracija, pa misli eno, Jože izreče isto, pa misli nekaj drugega.

L. — Ampak vsaka beseda bi moralom pomneni nekaj gotovega, da bi človek natančno vedel, kaj mu je bilo rečeno. Jasno nam je, da ni bilo demokracije v Nemčiji, odkar so dobili nazivem. V Italiji jo je pregnal fašizem. Ali imamo demokracijo v Ameriki?

M. — Nejak demokracije imamo, ampak če misliš na popolno demokracijo, tedaj je nimamo. Nekjer na svetu ni popolne demokracije, ponekod se ji približujejo, drugod se oddaljujejo od nje, marsikje pa je sploh nima. Na primer v kolonijah, v Španiji, na Grškem, v Turčiji itd.

L. — Da, ampak dejstvo vendar ostane, da nikdar ne vemo gotovo, kaj misli človek, če rabi besedo demokracija, dokler ne razloži, kaj prav za prav meni. Te besede torej nimamo, da se razumemo, temveč da se lahko prepričamo in često tudi s tem ne pridevemo do rezultata. V času vojne je bila stvar enostavna. Vse države, ki so sledile osišču, so bile "fašistične", vse naše zaveznice so bile "demokratične".

Nihče ni temu ugovarjal. Naenkrat pa so nekatere tiste postale "političiske". Kako? Zakaj? Tito — saj veš, kdo je to — je enkrat tedanjemu kraljčiku Petru dejan, da v Jugoslaviji še nikdar ni bil toliko demokracije kot si jo je ljudstvo v tedanjih osobovjenih krajih ustvarilo. Takrat smo po radi posiljali čestitke partizanom in slavili njihova dejanja. Sedaj pa, ko se uvedli in izpopolnili po vsej državi to, kar so takrat imeli samo v krajih, kamor se Nemci in Italijani niso upali, pa slišimo, da zatirajo demokracijo. Takrat je to bila demokracija, sedaj pa je "politička oblast". Isti ljudje, isti programi, isti cilji, pa je vendar če

po vsem tem soglaša z menoj, da bi človek z vsako besedo moral podati tudi komentar, če bi se hoteli razumeti. Ampak meni se zdi, da bi pred vsem bilo treba volje za razumevanje. In stavil bi, da je ta volja zelo šibka.

L. — Po vsem tem soglaša z menoj, da bi človek z vsako besedo moral podati tudi komentar, če bi se hoteli razumeti. Ampak meni se zdi, da bi pred vsem bilo treba volje za razumevanje. In stavil bi, da je ta volja zelo šibka.

M. — Seveda je, zakaj če bi se hoteli razumeti, bi se vsak problem lahko rešil brez velikih težav. To pa bi bilo zlo, zakaj od česa bi živelih mnogih ljudje če ne bi bilo nerešenih problemov?

Kako bi, recimo, sistem tako zvanega svobodnega podjetništva — zopet besede! — mogel vztirjati na svojih pozicijah, če bi se mu dokazalo in bi hotel razumeti, da zatira svobodo ogromne večine v prid neznavne manjšine in če bi se mu nadaslje dokazalo, da postaja bolj in bolj nevzdržljiv?

L. — Podjetništvo v tem sistemtu je svobodno, le da je beseda tukaj zopet žoga. Svobodno je za tiste, ki so tako podkovani, da lahko zatiro vsako tekmbo. Le za tiste prtilikave in manjše dirki ni svobodno, ampak zmanjševalcem to nič ni mar. Oni lahko trdijo, da je njihov sistem "liberalen", kar "dokazujejo" njihovi uspehi.

M. — Oni niso edini, ki nočejo razumeti. Tisti, katerim je usoden, da podležejo v blazni tekmo, so jim enaki. "Če je John mogel obogateti, zakaj ne bi tudi ja?" Pa ne mislio, da je za enega takega Johna na tisoče drugih Johnov ostalo v brozgi, ali pa padlo v mlaku. Ekonomski izvedenci pripovedujejo, da se število malih podjetij ne krči, ampak da narašča. Usoda številk je namreč podobna usodi besed. Povedati pozabijo, da

se množi tudi število bankrotov, da prehajajo mala podjetja iz rok v roke, dokler ne omaga zadnji in podjetje izgine. Beseda "uspeh" ima magično moč. Črnc, ki je prodajal gazolin in si pritegova pas, da bi si kaj majhnega prihranil, je od vsiljivega agenta kupil nekaj zemlje v puščavi. Če leta določi to nam sliši olje in bil je bogat, sicer ne tako kot družba, ki je začela vratiti na tej zemlji, ampak vendar ... Glejte, kakšne možnosti! Kateri sistem bi mogel biti boljši? "Uspeh" je tudi beseda za žoganje. Na misel mi prihaja še ena — loterija. Prepovedana je, toda kdo si more zamisliti večje loterije kot je ves ta slavljeni sistem, kjer jih na tisoče gubi, da more eden zadeti.

L. — Kam so naju povedla razmotrivanja o besedah? Clovek ne bi misil, da bi bila ta igra tako zanimiva. A kaj bi počeli, če ne bi imeli besed? Nasledi služijo vendar razumevanju, treba je le časa in nekoliko pehanja od strani tistih sil, ki so, tudi če ne vidimo njihovega gibanja, vedno na delu in rinejo vse naprej. Tudi to je beseda — naprej.

M. — Ali se ti zdi vredno, da se še kaj pomeniva?

L. — Seveda, kadar se zopet vidivat.

VSAKEGA NEKAJ

Piše PAUL BERGER

Trbovlje, 8. nov. — Trst, ki je pred kratkim dobil status samostojnega ozemlja, je kot glava brez telesa, zato kot ne more živeti. Tako prerokujejo najbolj preprosti ekonomski in politični zdravniki.

STO, kritika ali okrajšava za Svobodno tržaško ozemlje, se po italijansko imenuje Teritorio Libero Triestino, okrajsano TLT, a meni se dozdeva, da se pomoli bolj nagiba k TNT! Ozračje je namreč dokaj napeto, kar se lahko razume, kajti kovači Marshallom načrtujo mirovne pogodbe so brezobzirno odtrgli globov na telesa, namreč Trst od njegovega naravnega zaledja.

Skrajni čas je, da Svobodno tržaško ozemlje (STO) zamenja italijanske lire, ki so tako velike in slabe, da se tisočak, če ga groditi, takoj pretrga.

Crna borza ali black market legalno posluje v Trstu z denarjem, sladkorjem, oljem, moko, testeninami (makaroni), kruhom, rižem in z nekaterimi drugimi jestvinami. Cena blagu brez "tesere" (znamke ali ration stamps) poskocene kar od 100% do 300%. Blago je razstavljeno v oknih in je označeno s ceno, zraven pa je prav "brez znamk — senza tesera". Crna borza v Trstu torej lepo cvete kar na legalen način.

Well, mar se ne imenuje tržaško ozemlje za "svobodno"?

Ker pišem to pismo v Trbovlju, bom omenil tudi naše domače razmere in pa naš "palazzo".

Pred par dnevi sem bil v Maribor na obisku pri sorodnikih. Tam sem prisostvoval tudi prodaji čebule na trgu. Mož je edino ogledaval in štel na "rešti", ki je stala 22 dinarjev, druga malo večja pa 24 dinarjev. Na vsaki "rešti" je bil 10 čebul. Prodajalka pa mu reče: "Ce ku-

piš obe, ti pa dam za 5 kovačev (50 dinarjev)". Mož je vzel "bar-gain", namreč obe reši za 50 dinarjev! To so vam res brihtne glavice, ali ne?

Pismo iz Chicaga pride dva dni prej po zraku v Trst kot pismo iz Trsta v Trbovlje z navadno pošto. Razdalje 100 milj.

Iz hotela Villa Argentina v Dubrovniku vodi 169 stopnic do morja. Pa sem šel samo stopnice štet, kopat pa sva se šla z ženo v mestno kopališče SRD, kamor vodi doka manj stopnic, poleg tega pa je tu lepši "beach" ali kopališče.

Rožmarin s Peklenskih otokov,

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

CVETKO KRISTAN (Ljubljana)

Skozi taborični Begunje in Št. Vid v izgnanstvo

Nekaj spominov iz leta 1941

Dolgo pričakovani obračun med fašizmom in demokracijami se je pridel. Abesinija, Španija, zasedba Porurja, sudetski spor in izdaja nad Češko so bili že davni znanilci tega, kar se je bližalo. Napadi na Poljsko, Norveško, Dansko, Belgijo, Holandsko in Francijo so bili že izvršeni. Tudi Italija je že zahrbtno napadla Grčijo. Grozil je sestovni požar.

Stara versajska Jugoslavija, usmerjena nekdaj na zapad, se je preobračala po vetrju. Kljub temu, da je 90% prebivalstva nasprotovalo, so vsi znaki kazali, da se je naslonila na nacistično Nemčijo in preko nje tudi na fašistično Italijo, ki je že 20 let tlačila naše slovensko in hravsko ljudstvo v Julijski krajini in Istri.

25. marec 1941 je razkril karne. Predsednik vlade Dragiša Cvetkovič in zunanjji minister Cincar-Markovič sta se odpeljala na Dunaj in tam svečano podpisala pristop k osi Berlin-Rim-Tokio. Vsak pošten državljan Jugoslavije se je ob tem koraku zgrozil in se ga je sramoval. Sklonjenih glav smo hodili in razmišljali, kako bi oprali ta zgodovinski madež.

Zaradi tega je lahko razumeti navdušenje, ki je nastalo dva dni pozneje ob vesti iz Beograda, da je tam ljudstvo vrglo izdajalsko vlado, ki je podpisala pristop k takozvanemu trojemu paktu, in je sestavilo novo vlado, ki se bo v obrambo Jugoslavije naslonil na Sovjetsko zvezno in na zapadne velesile. Zavedali smo se ob enem tudi vseh posledic 27. marca — pa saj so že v Beogradu ugotovili pri manifestacijah, da je "bolje rat nego pakt".

Že koncem marca je poklicala Nemčija vse svoje državljane iz Jugoslavije domov. Kmalu je pridel Hitler zbirati velike čete ob naših mejah. 6. aprila 1941 pa se je pridel na Hitlerjevo zapoved pochod proti Jugoslaviji, s katerim naj bi se ohladil Hitlerjev bes nad udarcem s pestjo dotlej nepremagljivemu nacizmu. Ta udarec je zmedel Hitlerju tudi račune z napadom na Rusijo, ki ga je imel za odločilnega v tej vojni ...

Jugoslovanski vojaki so šli z navdušenjem v vojsko, ker so se pač zavedali, da gredo v boj proti fašizmu, ki želi uničiti vse svobodoljubne narode Evrope in vsega sveta, se posebej pa je sovražen Slovenom, ki jih hoče imeti kot gnoj za boljšo rast Germanstva in nacizma. Toda vse borba je bila zaman. V vrhovih versajske Jugoslavije in njene vojske je bilo vse gnilo. Peta kolona, ki je prej zasedla vodilna in odločilna mesta in je pripravila vse, da v odločilnem trenutku izda državo in ljudstvo ter ju izroči na milost in nemilost hitlerjanskim in fašističnim osvajevalcem in zatralcem. Nič čudnega ni, da se je v takih razmerah držala jugoslovanska vojna samo 13 dni, čeprav nam je radio poročal o samih njenih zmaga (zasedli smo Drač, Skader, Sofijo itd.). Napadcem Jugoslavije sta se pri-

ganizirali vojaško upravo, pričeli so izdajati razne odloke o zamenjavi denarja, oddaji orložja in radio-aparatorov itd. Gestapo, ki je obenem z njimi prišla in je razobesila svojo crno zastavz z mrtvaško glavo v hotelu "Paar", je pa pričela z zbiranjem podatkov o Slovencih za poznejši čas. Petokolonaši in domaci poturice so bili njeni redni gosti.

19. aprila so se pa dogovorili tudi glede Gorenjske in Italijani so jo zapustili ter se umaknili na mejo mesta Ljubljane, dokim so vso Gorenjsko zasedli Nemci.

Na Jesenicah je prevzel županstvo rojeni Jesenican — toda vedno nemškega mišljenja, po imenu Carl Luckmann, vodja ekonomata Kranjske industrijske družbe. Bil je tudi načelnik tovarniških gasilcev in se je vedno na celu njih udeleževal vseh proslav in paradi. 27. marca ga pa ni bilo več na celu gasilcev, marveč je stal ob strani opazujejoč ljudi, ki so šli za sprevedom, očividno že pripravljen na svojo poznejšo funkcijo in izdajniško vlogo. Se istega dne je izdal razglas na prebivalstvo Asslinga — ne več Jesenic — s katerim je pozdravil vrnitev Asslinga v njegovo staronemško "domovino", uvedel je obveznost uradovanja v nemškem jeziku in je na čast Hitlerjevega rojstnega dne (20. aprila) preimenoval več ulic na čast nacističnih prvakov kakor Adolf Hitlerstrasse in Štefana Platz, Geobelsstrasse, Göering's strase, Brauschitzstrasse itd.

Se istega dopoldneva so pričeli tudi z aretacijami. Denuncianti, ovaduhi in podli nemški priganjači, ki so sicer s slastjo jedli jugoslovanski kruh, so že verjetno celo pred leti — pripravili seznam, in prvo skupino, 16 tovarnjev — v glavnem tovarniških uradnikov in delavcev — so že istega dne odpeljali v Celovec. Tam so jih zasiljevali in jim očitali, da so "Deutschhasserji" (sovražniki Nemcev) in "deutschfeindlich gesint" (protinemškega mišljenja). Za sodnika Bregarja iz Kranjske gore pa so točno vedeli za vse nazizmu in nemštvo nasprotna dejanja. Vedeli so, katerega dne je na Jesenicah v hotelu Paar odklonil nemško pisani jedilni list; katerega dne ni hotel sprejeti na sodišču nemškega prizetanja, nego je zahteval tolimca, dasi sam nemški dobro razume; katerega dne se je na izletu na Koroskem neprizorno odnosno sovražno izjavil o Hitlerju in nacističnem režimu itd. Iz tega se lahko točno vidi, da so petokolonaši pripravljali spiske načizmu nepriznanih ljudi že dolga leta in da so nekatere za nje bolj interesantne osebe celo točno sledovali in si zapisovali njih dejanja in nehanja. To je razvidno tudi iz dejstva, da so pri izseljevanju prisli večkrat iskat osebe, ki so bile že več let mrtve ali pa so se preselile v kak drug kraj. Kontrola nad nepriznatej hitlerizma je segala za več let nazaj ...

24. aprila so odvlekli v Celovec drugo skupino kar na odprttem kamionu, naloženem s sodi in zaboji. Pri tej "ekspediciji" so se neki sodi zvali na gen. tajnika KID dr. Maksa Obersnela, ki so ga tudi peljali v zapor in ni dosti manjkalo, da ni pri tem izgubil življenje. Narta rebra in pljučnice so bile posledica te brezobzirnosti napram slovenskim zapornikom.

1. maja 1941 — na Mednarodni delavski praznik, ki so ga — hoteč izigravati delavsko gibanje — tudi nascisti proglašili za svoj državni praznik, so pa vprizorili pravo hajko na Jesenicane. 30 delavcev, uradnikov, učiteljev, zdravnikov, advokatov, obrtnikov, zeleničarjev itd., skratka ljudi, ki so se udejstvovali v javnem življenju, je tega dne rameno v zapor h "Kovaču", t. j. v klet poslopja bivše jeseniške policije. Tu so čakali do 5. maja in tedaj so jih odpeljali v novo koncentracijsko taborišče Begunje.

(Dalje prihodnjic.)

Polska bogati na premogu
Poljska je svojo premogovno industrijo že toliko uredila, da ji gre obrat čezdaj bolj gladko. Do 10. novembra je premogovna industrija znašala že 50 milijonov ton.

tekel za taksijem."

Sodobne šale iz Francije
A: Karkoli berem o ameriški pomoči Franciji, se spomniam na prostovoljno gasilsko četo.

B: Kako to?
A: Tudi ta prispe vedno šele takrat, ko je bajta do tal pogorela.

Pohititi je treba

V Trstu sreča znanec znanca, ki teče z vso naglico proti morju. "Kam pa tako hitro," ga navori. "Samomor bom napravil," reče ta, "v vodo grem." "No, saj se ti tako ne mudri," ga potolici prvi. "Kaj da se ne mudri! Poglej, plina je zmanjkal, električne bo tudi kmalu zmanjkal, če ne pohitim, bo zmanjkal še vode. Grem! Adijo." In stekel je, kar so ga noge nesle.

Neizpolnjena zadnja želja

Pred pariško sodnijo so obsoledli nekega morilca na smrt na vešalih. Prisel je žalosten trenutek, ko so moža postavili pod vislice. Rabelj mu je zataknili vrv za vrat. Tedaj je obsojenec po predpisih dejal sodnik: "Preden izvršimo sodbo, imate še pravico izraziti poslednjo svojo željo." Obsojenec se je zamislil in končno vzdihnil: "Se enkrat bi rad jedel masleno žemljivo." Tedaj je sodnik požrl veliko slično in še na zavzidihnil: "Jaz tudi." In celo rablju se je nekaj mlega posvetilo v očeh, ko je tudi on zavzidihnil: "Jaz tudi." Izvršili pa so obsodbo, ne da bi ugordili poslednji obsojenčev želji, kajti do takrat obljubljena ameriška pomoč v Francijo še ni prispeла.

Casi se izpreminjajo

Neverjetno, kako se časi izpreminjajo! Pomislite, nekoč sem plačal v kavarni za črno kavo eno litro, danes stane pa 50 lit!

Leta 1950

Neverjetno, kako se časi izpreminjajo! Pomislite, nekoč sem plačal v kavarni za črno kavo 50 lit, danes stane pa 10,000!

Ljubezenska idila

Bedno življenje je živel si njorina Nina v Trstu. A s prihodom Amerikanec se je stvar obrnila na bolje. Spoznala se je s Tommijem. On je imel umazane hlače in je iskal žensko, ki bi mu jih oprala. Povedali so mu za Nino, ki pere za druge ljudi. Obiskal jo je in ji prinesel hlače. Nine jih je oprala. Tommy je pošteno plačal. Nakar se je vnela ljubezen. Nina je bila preseča: pred seboj je videla v duhu Ameriko, poročila se bo, nič več ji ne bo treba prati umazane perila, Tommyjeva žena bo! In sanje so postale resnica; poročila sta se in Tommy jo je odpeljal čez morje in obljubil ne deželo. Zdaj je Nina v Ameriki. Veste kaj dela? Tommyju pere hlače ...

Kaj je v Trstu najteže dobiti?

Pravico na sodnini in stanovanje na stanovanjskem uradu.

Škotska

Je rekel prvi Škot: "Danes sem si prihranil 15 lit. Namesto da bi se peljal s tramvajem, sem tekeli poleg njega." A drugi Škot se je pojavil: "To ni nič. Jaz sem prihranil 400 lit. Veš, sem

ZADNJE VABILO NA PREDVAJANJE FILMSKIH SLIK V DETROITU

Detroit, Mich. — Podružnica št. 108 SANSA bo priredila predvajanje starokrskih filmskih slik v soboto 29. novembra ob 7. zvečer.

Torej kdor jih ni imel iz enega ali drugega vzroka priliko videti na vzhodni strani mesta (kjer jih je predvajala podružnica št. 1) je dobil priložnost, da poseti predstavo tega filma v Slovenskem domu na zahodni strani.

Na vzhodni strani smo imeli v SND nepriliko z njimi. Vzrok, ker je bil en film raztrgan. Glajnik SANSA M. G. Kuhel pa nam je sporočil, da so sedaj popravljeni, zato boste v SDD z njimi še bolj zadovoljni kakor zadnjic.

Za obratovanje je najet izbraten operator in prav tako prvo vrstveni projektor — vse s posredovanjem unije.

Prebitek te prirede gre deloma SANSU in pa v obrambo svobodnega tiska, ker reakcija ne prestane ruje proti njemu.

In govor o atomski vojni, ki naj pokonča ves svet. Mi se pa borimo za pravico in mir.

Oprostite, ako k temu dodam kar se bi komu zdelo da pravzaprav ne spada zraven.

Se ko sem bila pastirka in so krave nemo gule travo, je pripravoval modri vaški očanc, da pride čas, ko bodo vsi ljudje pobiti. Tisti pa, ki se jim bo kje v hribih posrečilo ostati pri življenju, si bodo s piščalkami dajali znamenja, da še niso med mrtvimi.

Precej tega se je dogodilo že v minuli vojni. Se bolj pa se bo, kar pride do tretje svetovne vojne. In ako se v tej atomski atmosferi komu posreči ohraniti življenje, bo zaznamovan z brazgotinami — posledica žarkov eksplodirane atomske bombe. Kajti ona ne zauča navadne opeklne — njeni učinki na človeku rastejo kakor nekakr nobavost na človeku.

Moja pamet ne zapopade, kar se morejo nekateri toliko natruditi, da nekaj posreči v novo klanje, in to z golj v želji, da bi zatrli komunizem. Ti navdušenci misljijo, da se bo bodoča vojna njih izognila, in pa da bodo želi bogastva iz nje. Niti skapulirji — ne še takde podobice jih ne bodo varovali. Kajti vsaka vojna prezbi bolj in bolj na civilno prebivalstvo.

Le idioti si morejo domišljati, da ne bo tako, a človek zdravega razuma pa se preteče katastrofe boji in zato deluje, da se jo prepriča.

Te vrste sicer niso v soglasju z vabilom v prvih stavek tega dopisa, a vendar mislim, da ne bo škoda, če sem zraven še to dodala. — Katherine Krausz.

PEVSKI ZBOR "SVOBODA" SI ŠE PRIZADEVA / OSTATI NA POVRŠU

Rudolf Potočnik iz Detroitja je poslal \$12 članarine Prosvetni matici za leto 1947 in dostavlja:

"Pričeli smo spet s petjem in sicer sedaj v moškem zboru. Koliko časa bomo aktivni, ne vem, ker nam primanjkuje pevskih moči."

Vsi želimo, da se bi naši pevski zbori ohranili. Nedavno je imel v Chicagu zelo uspešen koncert moški zbor "France Prešeren". Na Zahvalni dan ta četrtek ga je imel mešan pevski zbor "Zarja" v Clevelandu, nedvomno z velikim uspehom. (Ter vrtice so bile namreč napisane pred datumom Zarjine priredbe.)

Kar se tiče "Svobode": bila je izmed prvočasnih slovenskih pevskih zborov med Slovenci v tej deželi. Nastopala je uspešno v Detroitu ter gostovala v Chicagu, Clevelandu in drugje.

Detroitski naselbini je velika, le žal, da ni nikjer kompaktnejša, kar ji delo posebno na kulturnem polju najbolj otežoča.

Opozka Rudija Potočnika glede bodočnosti zborov se ne glasi optimistično, kar pomeni, da tisti, ki ga hočejo spraviti v pravok, nimajo dovolj podpore. Kje so te tisti časi, ko je "Svoboda" prinašala veselje kjerkoli se je pojavila? Ali jih res ne bi bilo mogoče priklicati nazaj?

Jih je mogoče. Ampak ne eni osebi. Dogaja se sicer, ko pravijo,

jo, da je vse odvisno od ene osebe. Čim se ji kaj pripeti, pa nastane konec (aktivnosti). V Detroitu jih je še mnogo, ki se bi lahko zavzeli za stvar.

Enako velja za klub št. 114 JSZ. Ima 17 članov in članic. Ako klub ni zadostni aktiven, pa bo ta ali št. 1 v Chicagu, 27 v Clevelandu, 49 v Collinwoodu itd., so pač "taki časi". Prvič, naši aktivni člani so aktivni povsod, bodisi v SANSu, v društvenih itd. Drugič — v Zed. državah nimamo več nikake delavske politične akcije, v kateri so se naši klubni najbolj udejstvovali. Na svojem zadnjem zboru v Clevelandu smo si nadeli program, ki nam je dal dovolj po-

ljiva za aktivnosti med nami proti nazadnjaštvu med našim ljudstvom, na kulturnem polju itd. a mnogi tega niso hoteli razmetti in se v raješu učinkujajo z "visoko politiko", ker to ne vzame navadne aktivnosti med navadnimi ljudmi.

Detroitski naselbini kljemo, naprej! Naj začarita spet "Svoboda" in pa klub št. 114 JSZ in če to dosežo, pa bo naselbina zopet kot je bila v svojih najboljših dneh.

Celi smo, da je stari Detroit, član Kansačan, a sedaj Kalifornijan, Peter Benedict, prispeval v klubovo blagajno (št. 114 v Detroitu) vsoto \$50. To je lep znesek. In s tem je Benedict pokazal, da mu je detroitski klub res pri srcu kakor mu je bil.

Mi ne moremo rešiti svetovnih problemov, če jih n

VELIKO MATER DELA IZVEN DOMA ZA VZDRŽEVANJE SVOJIH OTROK

Najmanj 1,250,000 mladih mater primoranih delati v uradih in v industriji, da pomagajo svoje otroke dostojno preživljati

Mnogi ljudje misijo in govorijo, da je prostor žene doma, pri otrocih in gospodinjstvu, službe izven doma pa naj bi prepustile moškim.

To načelo je od kraja svoje propagande posebno naglašal Hitler. Potem ga je spremenil in ženske pognal v industrije, v majne, v urade in splet na vse take posle, n. pr. na železnicah, ki so jih prej le moški opravljali.

V Sovj. uniji niso žensk nobenkrat odvračali od dela v industrijah.

V Zed. državah jih je bilo med vojno uposlenih na milijone več kot pred vojno, in to tudi pri težkih delih, na železniških postajah pri opremljanju ogebnih vlakov in tudi po vojni jih je ostalo v službah nekaj milijonov več kot pa pred vojno.

V sledenem podajamo v glavnem podatke, ki jih je pripravil Common Council na vprašanje, čemu toliko mater dela izven svojega doma namesta da se bi popolnoma posvetile negovanju svojih otrok in gospodinjstvu? Članek se glasi:

Matere malih otrok navadno ne iščejo zunanje uposlitve v spletu dokler niso otroci vsaj dovolj stari, da gredo v šolo, pravijo v Zenskem oddelku našega delavskega departmenta. Vendar pa je mnogo mladih mater, ki so prisiljene delati tudi ko so otroci še majhni. To posebno v slučajih, kjer možev zaslužek ne zadostuje za vzdrževanje družine na takem življenjskem standardu, kot se zdi za družino potreben z vidika zdravja, vzgoje, prehrane itd.

Natančno ni ugotovljeno koliko mladih mater je uposlenih v Ameriki, verjetno pa število doseglo najmanj 1,250,000 — to od skupnega števila 16 milijonov ameriških žensk, ki si same služijo svoj vsakdanji kruh bodisi delno ali pa s polnim delom. Ta številka je iz leta 1946. Rečeno je v poročilu oddelka, da je med uposlenimi materami malih otrok najmanj 890,000 takih, ki imajo malčke v starosti pod 6 let. Cenzus kaže, da so te matere gospodinje normalnih družin, kjer je uposlen tudi oče ali glava družine. Kakih 350,000 žensk je izjavilo popisovalcem cenzusa, da so one glave družine, torej skrbne zase in otroke same. Take ženske imajo največ po enega ali par otrok.

Uposlene pa niso samo matere malih, nedoraslih otrok — na delu v tovarnah in drugod najdemo tudi stare matere, tete ter druge družinske sorodnice, ki pomagajo pri vzdrževanju družine ali pa se same preživljajo s svojim delom. 890,000 omoženih žensk, iso bile uposlene lansketo in so imeli male otroke predstavlja komaj tri odstotke naših pripadnikov ali mater normalnih družin — to se pravi družin sestojecih iz moža, žene in otrok. Približno polovico teh je imelo vsaj po enega starejšega otroka, obehem pa tudi otroke izpod 6 let starosti. Kakih 390,000 uposlenih mater je imelo po enega ali več otrok pod

na krožnike, morajo živeti ter jesti žito, ki naj bi ga s to čudno politiko prihranili Evropi.

Truman in Luckman sta svojo zmotni sicer spoznala, ne pa jo priznala. In tako je povzd.

Sicer ta primera ne spada v to naznanilo. Ampak gre zares. Zdaj se zmisli kdio na to, zdaj na ono, in nikdar ne pomisli na prej storjene napake. Vedno hočemo biti papeži.

Tisočkrat smo v Proletarju že poudarjali, da bi napredno gibanje med ameriškimi Slovenci ničesar ne doseglo, ako se bi podajalo v oportunitizem ali sledilo zdaj enemu zdaj drugemu političnemu toku.

V razpravi o tem zares kritičen predmetu, ki je za delavstvo toljkine važnosti, bodo poročali naši delegati s konferenco Prosvetne maticice v Waukeganu, dalje njen tajnik Louis Zorko in vsakdo, ki se bo hotel priglasiti za besedo.

Dalje bomo razpravljali o predlogu Joško Ovna na vprašanje koncertov, varietnih sporedov ali kakršnih koli priredb v korist Proletarca.

Komur je kaj za te naše stavri, se bo te seje udeležiti ce le mogoce. Torej se vidimo v petek 28. novembra. Na dnevnem redu bo tudi več drugih zanimivih poročil in razprav.

Frank Zaltz, tajnik.

Sestanek vnaanjih ministrov za nov "mir" v Evropi

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Sredozemiju, torej tuk ob mejah Sovjetske unije?

Da, sovjetska propaganda svetu dokazuje, da se naši vladne gre za drugega kot za ohranitev kapitalizma, za zgraditev nadaljnih ameriških oljnih cesarstev (sedaj n. pr. v Saudi Arabiji) in da je vsled tega temeljni vzrok zavlačevanja miru v Evropi ameriški kapitalizem, kateremu Anglija pokorno kima.

Kaj naj bo nova Nemčija? V teh razlikah je očitno, da ameriški blok skuša novo Nemčijo ohraniti za naš sistem, to je, za free enterprise, po naši za kapitalizem, in temu se je moral podati vsled svoje ekonomike odvisnosti od nas tudi Anglija.

Se bolj v zagatah pa je Francija, ker nima stabilne vlade. Francoski vnajni minister Biadukt ne ve, ali sme govoriti v imenu svoje države ali ne, a nekaj mora reči. On ne želi komunizma ne v svoji deželi in ne v Nemčiji. Niti ne želi, da se bi Nemčiji dalo priložnost za obnovitev hitlerizma. Tega tudi Rusija noče. Ampak komunistična Nemčija bi ji bila seveda tako všeč.

Boj je vsled tega med Ameriko, ki hoče v novem rajhu utrditi kapitalizem, in med Rusijo, ki si prizadeva pomakniti saj deloma komunistični sistem v ves rajh nemesto, le v svojo okupacijsko cono.

Pri tej točki se bodo pogajajajo v Londonu razbila in lahko se dogodi, da se baš na tej točki vname nov vojni požar. Posebno ker Američani groze, da ne bodo šli iz Berlina, čeprav je ves v sovjetski coni.

Kaj z Avstrijo?

Zelo važen problem v teh preteklih je Avstrija. Tudi z njo se nimamo mirovne pogodbe. Njeno vlado ima na svoji strani ameriški blok, a tam blizu je sovjetska armada, in jugoslovanska, ki hoče slovensko Koroško. O tem so zavezniški krogovi že dolgo molčali, a na sestanku v Londonu pride stvar spet na dnevni red. In kot v vprašanju Trsta, je ameriški blok tudi v tem slučaju proti zahtevam Jugoslavije in koroških Slovenev.

Vlada kupila jajca v obilici

Medtem ko gredo cene jajcem gor, je prišlo na dan, da ima zvezna vlada nad 90 milijonov funtov jajce v shrambah. Jajca je nakupila zgodaj v tem letu, da se "vzdrži nakupna moč" farmarjev. Senator Saltonstall je mišljena, da se bi morale ta jajca "vreči na trg" v korist odjemalcev. Vsled tega je napisal esto pismo Charlesu Luckmanu, načelniku živilskega odbora, naj pove vzoroke, čemu se njegov načrt o "brezjavčnih" četrtkih ne bi smel upoštevati.

Pa mu odgovorim, da dandanes nikoli ne veš ali bo dejeval ali snežilo sicer pa da se držim naukov, katerih so me moja starati mati naučili. Ko sem bila še

KOMENTARJI

(Konec s 1. strani.)

stvom. De Gaulleja podpirajo v njegovih ambicijah vsi, ki se boje ljudskega prevrata in socializma. Zanj so v prvi vrsti posebni sloji, kateri so bili v Italiji za Mussolinija in v Nemčiji za Hitlerja ter jima finančirali organizacijo in propagando. Dalje je za de Gaulleja katoliška duhovščina, stare plemstvo, ki ne more pozabiti nekaj visoko donečnih izgubljenih titelov in ne starih dobrih časov. Dalje je z njim velik del srednjega sloja, oporo ima med kmeti in med buržavzajo sploh. Največja opora komunistov pa so unije. In ker je francoski proletariat vse bolj inflacijske ter silne draginje skrajno prizadet, hoče naglo spremembe, ne krpanja. V ameriško podporo pa radikalno delavstvo v Franciji nima vere. Saj je niti angleški delavci nimajo, čeprav njihova vlada sodeluje z ameriško na celi črti. Vsekakor — Evropa je v potresih in v stari red je ne bo mogoče več potisniti vzdolj njenemu navideznemu pomikanju "na desno".

Sovjetska unija je kupila letos v Zed. državah za 113 milijonov dolarjev mašinerije za elektrarne, kmetijskih strojev in vagonov. Ko se je to razkricalo, je dobila protisovjetska propaganda novo sredstvo za hujskanje, češ, Rusija se pripravlja na vojno proti nam, mi pa ji pomagamo s stroji, da bo toliko močnejša, ko udari na nas. Vprašali so Trumana, kaj misli — ali bo nadaljnjo trgovanje s sovjetti prepondeval ali ga ne bo. "Ne vidim potrebe za to," je dejal. Rusija kupuje večinoma material za obnavljanje elektraren, vodnih jezov itd.—torej za obnovno stvar, ki so bile uničene med vojno.

Cudno, kajne, da isti ljudje, ki vpijejo, kako krvica se godi Nemčiji in da naj ji čembolj pomagamo obnoviti industrijo in jo zalagati z živili sedaj govore kar da smo bili z Rusijo v vojni (in da smo še), ne pa z osiščem. Rusija bi radi kupila v tej deželi veliko več in kar kupila zlatom, dočim nam ne bosta grški kralj, ki ga podpiramo, in kitajski diktator Chiang Kaišek nikdar ničesar vrnila. Niti ne Italija, kateri smo dali od konca vojne sem že nad miliardo in ji se ponujamo ne samo pomoč temveč obnovno, ako ostane v našem bloku.

Filmske družbe so se zedinile prijeti trebiti "komuniste" iz svojih plačilnih list — posledica čezmerno oglašane kongresne preiskave o "ogromnem vplivu" komunistov v ameriški filmski industriji. In iz filmov bo moral vse, kar prikazuje še tako resnične slike iz življenja in vsaka beseda, ki bi merila na socialne krvice. Zares, daleč smo prišli! In ako je naša način življenja, naš free enterprise res tako trden, čemu se vendar boji "komunizma" in komunistov? Teh je menda polno v vseh kotih, pod vsako posteljo, vse dvorane so natlačene z njimi, a kadar so volitve, pa jih ni na izpregled in kandidati kapitalizma zmagujo brez da bi imeli kako opozicijo.

Pri tej točki se bodo pogajajo v Londonu razbila in lahko se dogodi, da se baš na tej točki vname nov vojni požar. Posebno ker Američani groze, da ne bodo šli iz Berlina, čeprav je ves v sovjetski coni. Morda pa mi spimo. Morda ima Amerika prav. Bilo tako ali tako, razlika v mišljenu med nami je velikanska."

Christiansen trdi, da Anglija ni prepričana, da Sovjetska zvezda

besed, da bolj ko se človek uči, za hoče vojno, uverjen pa je, da bodo komunisti skušali dobiti na vplivu zlasti v Franciji in Italiji.

—Marijan.

Angleži se čudijo naši nebrzdani vojni propagandi

</

PERHAPS WE'RE TOO LOGICAL

Since we consider the Socialist objective, of abundant production of wealth and distribution solely upon the basis of social service, as the most logical cure for the evils of capitalism, we are constantly at a loss to understand why the millions who are victimized by our profit system don't accept Socialism as their issue.

However, we now begin to suspect that we are too logical. That idea came to us when the poultry-less Thursday idea was abandoned.

The reason people may now eat poultry without offending conventional Americanism is that the authorities were laughed out of it. They just couldn't stand the ridicule that was let loose when many crates of chickens began arriving at the White House from disgusted poultry farmers throughout the nation.

"We can't eat 'em and we can't feed 'em, so you take 'em," was the farmers' message to the President. And that ended it.

Previously logic had been to no avail. The entire nation saw the sense of the argument that, since grain was needed for Europe, the best thing to do was to eat chickens and save the grain that is needed to keep poultry in the barnyard. But Truman, Luckman and Co. didn't see it.

We wonder what we can do to make the American people start laughing at themselves for voting the power of government into the hands of an owning class and then expecting those same owners to run the nation for the benefit of workers. Perhaps a few hearty chuckles at our own collective ignorance would bring us to industrial democracy and sidetrack those fascist controls which are necessary to preserve class exploitation much longer.

Certainly the fact that anybody is poor and insecure in a nation as rich as ours would be very funny indeed—if such a situation were not so tragic.—Reading Labor Advocate.

TOO MANY EGGLESS DAYS NOW

This country is not going to feed Europe or curb inflation with meatless Tuesdays or eggless Thursdays. Nor with payless Saturdays for the distillery workers.

There are too many meatless and eggless days now on the calendar of the average household. They are there because it is impossible to buy enough meat or eggs at current prices.

But still prices go higher and Europe grows hungrier. If present conditions continue, America will eventually be on a European diet.

Our primary responsibility is to feed America. Our secondary responsibility is to feed Europe.

Neither will be achieved if we continue to listen to the selfish and befuddled politicians in Washington who got us into this mess.

For years we have listened to the voices of reactionary leaders crying out against Socialism, radicalism, regimentation and bureaucracy.

These words were used as epithets to smear everything designed to benefit the average citizen, such as minimum wage legislation, social security, farm security, rural electrification, flood control, public housing, public health and price control.

Often, in their hysteria, the critics even shrieked of Communism lurking in the hot lunch program for public school children and adequate pay for public school teachers.

The voices of reaction offered no better program. In fact, they offered no program at all. Repeal all humane legislation, they demanded, and permit free enterprise to enrich us and the law of supply and demand to protect us.

These are the same leaders who led us into the inflation and depression following World War I.

Now they offer us more inflation and a bigger depression.

If we fall again, the whole world falls with us into a chasm from which our present form of free government will never emerge.

Prompt and drastic measures are necessary to provide more food, not to take away from us some that remains.

Inflation must be stopped somewhere soon or we shall spin inevitably and uncontrollably into economic collapse.

Experience has shown that price controls will stop inflation. They will provide more food for Americans and more food for Europeans. We can eat less with Taft or more with price controls.

Unless somebody in Washington comes up with courageous action we won't be worrying about meatless Tuesdays and eggless Thursdays. We'll be worrying about foodless Mondays, Wednesdays and Fridays. — The International Teamster.

A Fair Question

The Miner has been asked: Why is so much foreign labor news printed in the paper?

The answer is simple: Europe is only a few hours from American shores. What effects Europe effects the entire world; and therefore it behoves us to know what's going on in the world.

The economic security of the United States no longer may depend entirely on its own resources, as we did fifty or a hundred years ago. Today, we are interdependent; a universality embraces us; and in time of such tragic rehabilitation as confronts Europe, we Americans must know what is afoot and help in whatever way we may.

That's Where the Money Goes

Americans spent \$55 billion on food and tobacco in 1946, compared to only \$20 billion in 1936, according to a Department of Commerce survey. In 1932 the total was almost \$13 billion.

Total expenditures for medical care and death expenses in the U.S. more than doubled in the 10 years from 1936 to 1946, rising from \$3 billion to almost \$6½ billion.

Group health programs, which saw U.S. citizens pay out \$3 million for protection in 1936, took a total of \$45 million as premiums in 1946. Government estimates also show a sensational increase in customers to reduce prices.

Worried

The Federal Reserve Board fears the dropping of credit controls on Nov. 1 may lead to further inflation and hasten the "inevitable" bust.

It has sent out an urgent appeal to merchants and money lenders not to hold out "easy credit" inducements.

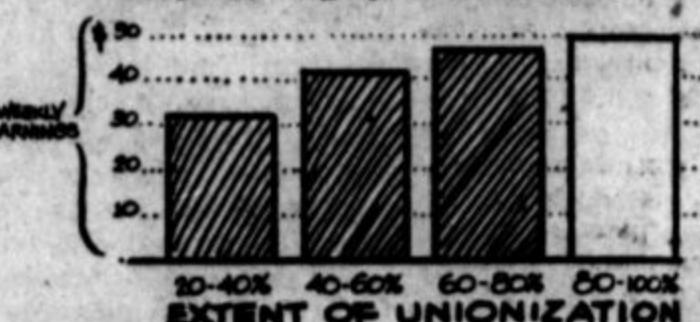
"There could not be a worse time to encourage the public to go deeper in debt," the board declared.

It agreed with President Truman

PROLETAREC

THE MARCH OF LABOR

PAY OF WORKERS IN ORGANIZED INDUSTRIES AVERAGES 60% HIGHER THAN THAT OF WORKERS IN UNORGANIZED INDUSTRIES

FALLACY OF PRICE SUPPORT

So the Department of Agriculture is going to buy several million pounds of tobacco and chickens to keep the prices up. That's what it says in the newspapers. It's part of the same farm bloc scheme under which the government buys millions of eggs and tons of potatoes, to prevent prices from falling. The idea is that every time the cost of living goes up for the farmer, the government pays more for his produce, so that food prices rise. The surplus which the government buys is kept off the market. The eggs and the spuds are not even shipped to Europe to feed the starving people: they are either destroyed or turned into commercial alcohol or hog feed.

Maybe this makes sense, but we doubt it. Let's see how it would work if it were extended to labor and the working people. Certainly, if the farmers are entitled to cost of living parity, the city workers also should receive the same privileges. All Americans should be treated alike; that is the spirit of our system and of our constitution.

Well, suppose we had a labor bloc in Congress that could run things. Would we vote for bills to hurt the farmers? Certainly not, though the farm bloc boys always vote for bills to injure Unions. If we had a wage support program financed by government and operated exactly as the farm price support scheme works, every worker could go to the government, every time the cost of living jumped a few points and get a check. Or, the government would support a few million workers in idleness, so that the wages of workers available for jobs would be forced upward.

The whole scheme is blunderingly silly. The only honest, worth while prosperity which the farmers can ever hope to enjoy must be based on good markets, which can only be possible if and when Labor is well paid.—The Brewery Worker.

A Chilling Lack of Progress in Greece

By KENESAW M. LANDIS II
in The Chicago Sun

LOGANSPORE, Ind. — Nothing could be more distressing than President Truman's first quarterly report on his own Doctrine.

"The economic situation in Greece," he informed Congress, "has not basically improved."

But how about the military situation? That's what we're really interested in.

"The Greek government," said the President, "had hoped to conclude the guerrilla warfare in the course of its summer campaign."

But there has been, he said, "an overall worsening of the military situation."

What went wrong? The President placed part of the blame on the continued support of the guerrillas by Greece's northern neighbors.

When he announced his doctrine of saving Greece last March, there were about 15,000 guerrillas threatening a British-supported Greek army of 130,000—ten times the size.

To meet this danger Congress voted sufficient funds to equip an army of 250,000. Now, however, the guerrillas have increased to about 25,000, which is also double.

So the ratio is still no better than 10 to 1, and nothing has been gained by the American taxpayer. Indeed he seems to be worse off.

According to a dispatch from Athens, the guerrillas now dominate more territory more of the time than at any other period since the revolution of December, 1944.

Who is responsible? No condemnation is too severe for the dastardly and unfair intervention on the part of Yugoslavia and Bulgaria.

What we do publicly and for high ideals, these two Soviet satel-

lites are able to counteract in secrecy and stealth with one-tenth the effort:

That is why they must be cited before the United Nations, and why a commission must be sent to Greece to seal the border.

It is this 10 to 1 shell-out that is so unfair, and makes our task so ungrateful.

Oh, why must our noble purposes, thrice armed, nay, ten times armed, in righteousness and the newest lethal weapons, fight a losing battle with such a puny and unworthy foe?

In his report to Congress, President Truman for the first time gave an explanation for this peculiar situation.

"Although the number of rebel guerrillas threatening Greece's security is small," he said, "they are fanatically led by Communists who have recruited many hardened criminals."

So that's it! Bandits are bad enough. We found that out when we were trying to capture Sandino's soldiers down in Nicaragua.

But the Communists recruit "hardened criminals!" No wonder our darling royalists have such a hard time. They're much too good.

To meet this danger Congress voted sufficient funds to equip an army of 250,000. Now, however, the guerrillas have increased to about 25,000, which is also double.

So the ratio is still no better than 10 to 1, and nothing has been gained by the American taxpayer. Indeed he seems to be worse off.

According to a dispatch from Athens, the guerrillas now dominate more territory more of the time than at any other period since the revolution of December, 1944.

Who is responsible? No condemnation is too severe for the dastardly and unfair intervention on the part of Yugoslavia and Bulgaria.

What we do publicly and for high ideals, these two Soviet satel-

The Last Word

By DUFFY

The trials and tribulations of the human family are really something worthy of note. The parade of human being across the pages of the average daily newspaper is funny, pathetic and a few other things as well.

Within a week come three stories involving marriages.

The governor of a southern state, aged 45 (he ought to know better) marries a former secretary who was only 21 years old. I wonder which of the two, 10 or 20 years hence, will regret the marriage, if it lasts that long?

Then there was the story of a Chicago couple, a boy aged 20, who ran away to Kentucky to marry his sweetheart, aged 14. They were caught, returned, the girl taken from her bridegroom and the boy found guilty of contributing to the delinquency of a minor.

Comes now the third marriage story, of a young lady, who admitted she was all of 18 years of age, marrying a man who admitted he was 82. They were married legally, and the girl says (mind you, she's all of 18) that he was the only sweetheart she ever had. He was trying to get the marriage annulled, the old jackass.

Who would you blame for these three situations?

In the case of the third couple, aged 82 and 18, what minister, or civil officer in his right mind, would either issue a marriage license or marry them if one was issued?

Can the law be blamed? Probably, for permitting marriages in which ages vary so widely, but that's not up to me to decide.

These aren't the only bits of chewey material in our newspapers, as witness the "to-do" about the recent death of a horse, even if the horse was Man-o-War.

The Lexington, Ky., Chamber of Commerce arranged for a 30-minute funeral service for the horse, with some of the most prominent citizens of the nation and state speaking on the program. Laudating that horse must have been something out of this world—while many Europeans would have relished a piece of meat off Man-o-War's flanks.

One little piece of reading material I liked was down my alley, for it meant recognition at last to one who really deserves it. The piece was about the memorial tablet put to honor the memory of the man who invented the hole in the doughnut. Oh, how I could write column after column about that tasty bit of dough, internationally famous since the good lassies of the Salvation Army spread the doughnut gospel throughout Europe during the first world war.

Last, but certainly not least, is the army's invention of a mechanical cow to provide a better substitute for fresh milk for overseas troops. What'll they do next, I wonder.

But It's the Truth—Isn't It?

An arbitrator recently decided that a company had the right to discharge an employee who posted the following notice on the bulletin board:

Creed of a Union Seal

1. I will let other people get my raises for me.

2. I can still lick the boss . . .

3. Maybe he will like me for it.

4. I am too cheap to pay 25¢ a week, even if the union did get me time and a half for all work over 8 hours, and holidays plus a vacation with pay.

Bastards, aren't they?

(Signed) KILROY.

Our lemon of the week goes to the well-cared-for individual who declared with considerable heat, "The only persons complaining about the housing situation are a bunch of radical malcontents."

House of Lords, a Hopeless Anachronism

A clash between the British Labor government and the House of Lords was bound to come. When the Attlee Cabinet took office, it seemed probable that the upper chamber would throw out some vital bill passed by the Commons—thereby holding it up for two years—and create the kind of situation that led Asquith and Lloyd George, in 1911, to go to the electorate on the issue of the Peers versus the People. For the past two years, however, their lordships have behaved very circumspectly: they have done nothing in particular and done it very well, refraining from challenges to the government on matters of principle and confining their activities to suggesting technical amendments to bills. But if they have kept their power under wraps, they and everyone else have been conscious of the fact that it existed, ready to be unleashed at the strategic moment. Most people thought this moment would come when the government moved to nationalize the steel industry, as it was pledged to do by its election program. For various reasons, that bill has been postponed until next year, which means that the Lords, by virtue of their authority to reject bills for a maximum of two consecutive sessions, would be able to stymie it until after another general election. Consequently, the Labor government has decided to take the offensive by introducing legislation limiting the Lords power of delay to one year. That seems to us a pretty mild way of dealing with what is, after all, a hopeless anachronism. In fact, from this distance, it is a little difficult to understand why people we respect, like the editors of the Manchester Guardian, are so stirred up. Their theory seems to be that the government's action will tend to destroy national unity at a time of crisis. But attached as the British are to historical monuments, we cannot believe that they are going to split badly as the result of this modest effort to whittle down hereditary privilege.—The Nation.

IT'S A COCK EYED WORLD

By HENRY JONES
in Industrial Worker

And as the old Quaker observed to his wife: "The whole world's queer save me and thee, and sometimes even thee's a little queer."

What can be said of a world that the more it is able to produce, and the closer it comes to abundance to all, the more it wastes its potential abundance in war—in wars where the palm of victory is the obligation to feed